

Зоф'я Ридет

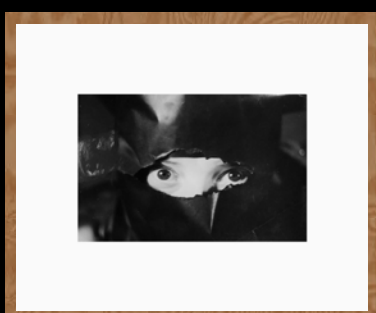
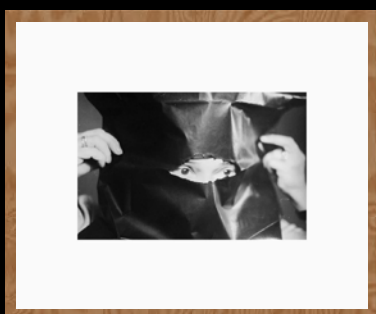
КУДВЕТ

Світ почуттів
та уяви

Зоф'я Ридет – автопортрет

желатиново-срібний відбиток
цифрове збільшення
50-і роки ХХ сторіччя

Зоф'я Ридет – портрети з закритим обличчям

автор фотографії невідомий
желатиново-срібні відбитки
50-і роки ХХ сторіччя

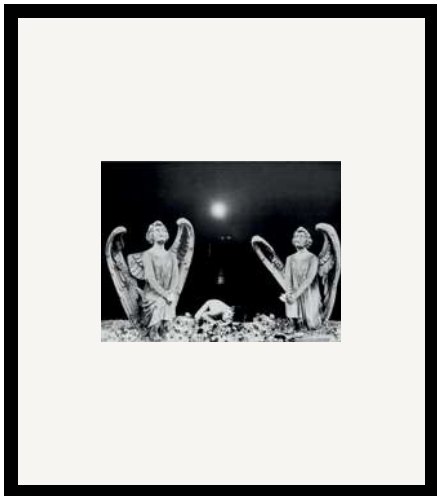
ЗОФ'Я РИДЕТ (1911–1997) упродовж понад п'яти десятиліть творила розбудовані фотографічні цикли, шукаючи нових форм вираження й конструюючи власну візуальну мову. Сьогодні вона вважається однією з найважливіших польських фотографинь ХХ сторіччя, хоча сама не прагнула визнання як авангардна мисткиня, незмінно ставлячи в центрі своєї уваги людину, її долю, боротьбу й трансформації, яким присвячувала свої чергові фотографічні проекти.

Цикл «Світ почуттів та уяви» був створений у 1968–1975 роках і становить кульмінацію періоду, в якому мисткиня звернулася до техніки фотомонтажу та сюрреалістичної естетики. Сугестивні роботи відсилають до досвіду проминулої війни, а водночас передають побоювання нового глобального катаклізму, а отже, теми тривожно актуальні; вони є водночас символічним вираженням людських переживань, почуття кохання, жіночої сили і цінності міжлюдських зв'язків. Варто також звернути увагу на помітний у них аспект духовності, який відроджується в сучасній культурі та мистецтві. Первісно цикл був представлений мисткинею у вигляді діапорами, тобто показу слайдів зі звуковим супроводом (перший показ відбувся, правдоподібно, 1975 року в Унеюві). У 1979 році «Світ почуттів та уяви» був опублікований у вигляді книжки, натомість перші більші виставки відбулися лише в 1985 і 1986 роках. У пізніший період цикл був представлений лише фрагментарно.

Сьогодні цей цикл вважається знаковим твором польського фотомистецтва. Хоча з формального боку фотомонтаж і сюрреалістичні мотиви викликають у пам'яті багатьох творців міжвоєнного двадцятиріччя і пізніших періодів, представлені роботи Рідет — це витвір, що займає переважно окреме місце. Унікальність циклу полягає, зокрема, на використанні виключно власних фотографій як матерії, з якої творилися фотомонтажі, новаторському відсиланні до естетики, запозиченої з попередніх десятиріч, а також розбудованої композиції, що включає сімнадцять (в альбомній версії п'ятнадцять) взаємопов'язаних розділів, які творять складну й продуману оповідь.

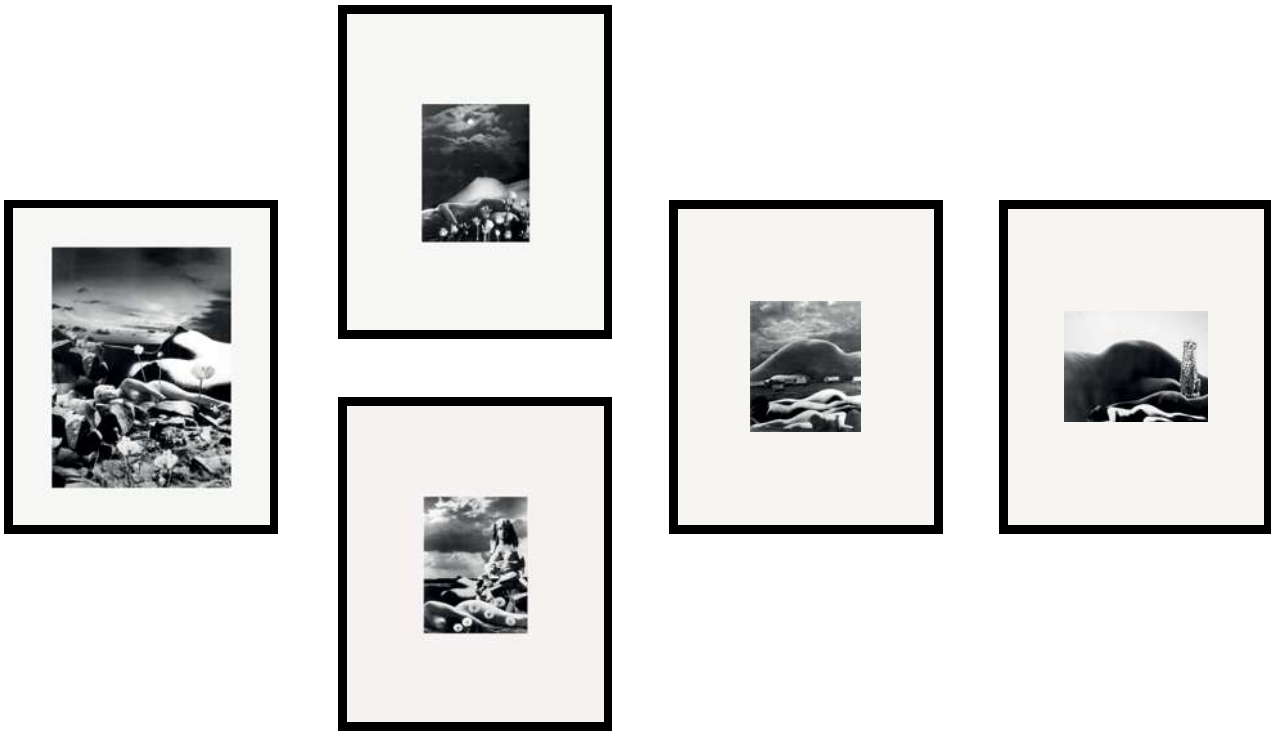
Виставка «Зоф'я Ридет. Світ почуттів та уяви» — це перша музейна презентація циклу. Доповнюють її матеріали з майстерні мисткині та архівні документи, а також роботи, включені до інших циклів, у тому числі неопубліковані раніше світлини та фотомонтажі. Всі фотографії, показані на виставці, походять із колекції Фундації ім. Зоф'ї Ридет у Кракові.

Звуковим супроводом для робіт мисткині є композиції, створені дуєтом Антоніни Новацької та Софі Бірч і співпродюсовані фестивалем Unsound.

Народження

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Пейзажі

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

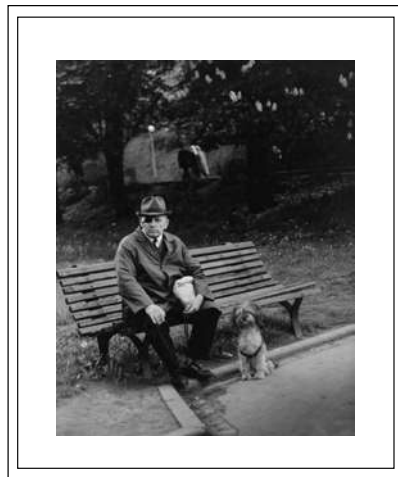
Сентиментальна балада

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

На відміну від класиків фотомонтажу і колажу з періоду міжвоєнного двадцятиріччя, а також більшості пізніших творців, Зоф'я Ридет творила фотомонтажі виключно з власних фотографій. В розмові з Лешеком Сосновським у 1977 році вона говорила: «Моїм принципом є робити фотомонтаж тільки з власного матеріалу. А цього матеріалу мені потрібно дуже багато, величезна кількість елементів, які я можу знайти, лише безперервно шукаючи». Спершу вона зверталася до свого архіву, а з часом дедалі частіше фотографувала вже з наміром створення конкретної роботи.

Представлені поруч репродукції фотографій мисткині показують джерельні фотографії, на основі яких були створені фотомонтажі з серії «Сентиментальна балада», і досконало демонструють підвищеність творчості мисткині між вигадкою і документом.

Гливицька земля, 1963

Краків, 1967

желатиново-срібні відбитки

цифрова репродукція

ВІТРИНА 1

Основою для створення фотомонтажів із циклу «Світ почуттів та уяви» були колажі, виконані за допомогою ножиць і клею, які авторка згодом фотографувала, а остаточні роботи поставали як відбитки з негативів. Цей останній етап усього процесу дозволяв зменшити помітність лінії розрізу і склеювання окремих елементів і тим самим створити більш цілісне й захопливе зображення.

Світ почуттів та уяви

колажі, 1968–1975

Два аркуші А4

Конспект «Світ почуттів та уяви» авторства

Зоф'ї Ридет, машинопис, бл. 1973–1979

ВІТРИНА 2

Робота над циклом «Світ почуттів та уяви» вимагала від Зоф'ї Ридет використання великої кількості джерельних фотографій і розроблення методу їхнього впорядкування, що полягає в групуванні світлин на основі обраних мотивів, місць або тем. Представлені етикетки походять із конвертів, у яких мисткиня зберігала свої фотографії. Велика частина цих знімків послужила для створення пізніших фотомонтажів.

50–80-і роки ХХ сторіччя

Представлені поруч вирізки становлять невеликий фрагмент збереженого мисткинею архіву мотивів, використовуваних під час творення колажів. Зібрання містить як елементи, вирізані нею з фотографій і підготовані до використання в колажах, так і залишки робіт, із яких були вирізані фрагменти, що її цікавили.

желатиново-срібні відбитки
50–70-і роки ХХ сторіччя

«Мій “Світ почуттів та уяви” розповідає про людину, що є загроженою вже від моменту народження, про її почуття і прагнення, про самотність, про страх, від якого рятує лише кохання, про страх загибелі й трагедії проминання».

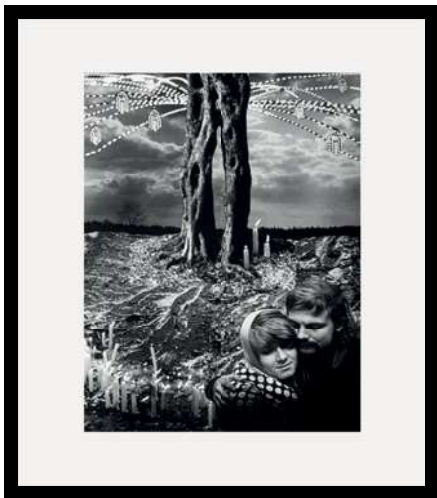
«Зоф'я Ридет. Про свою творчість»,
Музей у Гливицях, 1993

«Фотомонтаж – це різновид виклику перед лицем неунікної описовості фотографії, в ім'я не стільки неправди, скільки радше правди інтенсифікованої, правди “вищого рівня” сугестивності».

Уршуля Чарториська, текст в альбомі
«Світ уяви Зоф'ї Ридет», Варшава, 1979

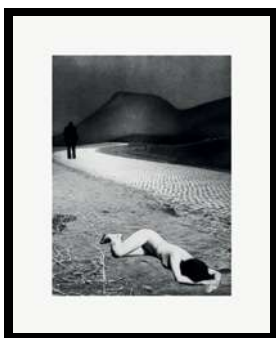
«Мені якраз фотомонтаж спершу не подобався, бо творив речі занадто нав'язливі, занадто плакатні. Я натомість хотіла робити зображення недійсні, нереальні, хоча й складені з елементів суто реальних, я намагалася, щоб поєднання не були нав'язливими, щоб походили зі сфери наших снів або навіть кошмарів».

Зоф'я Ридет у розмові з Лешеком
Сосновським, 1977

Закохані

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Віддаляння

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Материнство

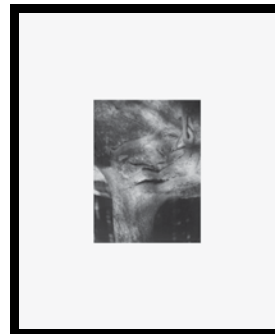
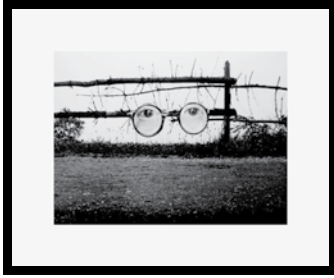
желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Манекени

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

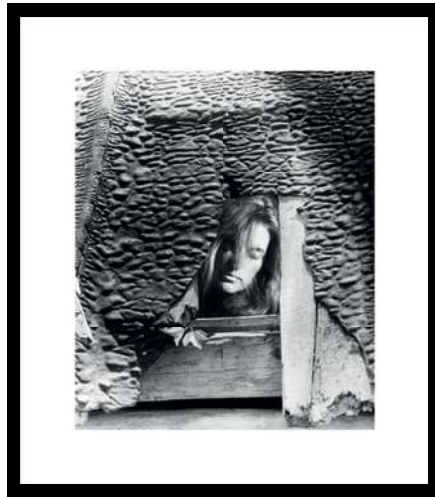
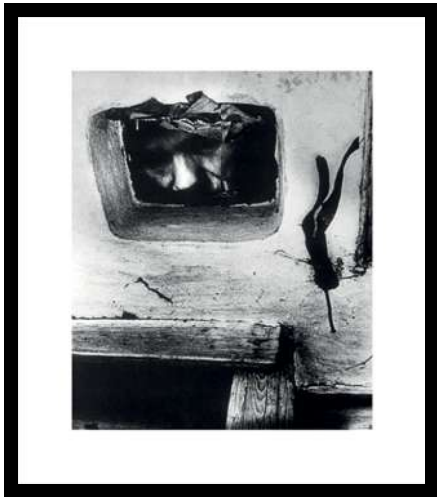

Обсесії

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Зоф'я Ридет підготувала перші фотомонтажі на виставку під назвою «Суб'єктивна фотографія» у 1968 році в Кракові. Представлені на ній роботи з серії «Обсесії» стали зародком пізнішого циклу «Світ почуттів та уяви». За словами мисткині з листа до Кшиштофа Юрецького з 1987 року, «Обсесії» були створені після смерті її матері. «То її очі, яких уже не було, були скрізь». Представлені поруч варіанти роботи разом із мотивом дому показують процес роботи над остаточною версією фотомонтажу. Три інші представлені вище роботи, які не були обрані для книжки й не були включені в діапораму, є менш відомими елементами цієї серії.

Самотність

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Надія

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Трансформації

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Трансформації

[фрагмент]

просторові фотографічні об'єкти
желатиново-срібні відбитки, картон,
канцелярське приладдя
(кнопка, канцелярська гумка)
1957–1980

Фотографії жінок, виставлені у вигляді просторових об'єктів, є фрагментом розбудованої інсталяції під назвою «Трансформації». Як і в інших роботах мисткині, пошук новаторської форми не був метою самою в собі, а служив підсиленню комунікату в рамках заторкнутої теми. Постаті шістнадцяти жінок супроводжувала просторова форма з композицією фотографій, які складали в сукупності цикл людського життя. Про всю інсталяцію мисткиня висловилася так: «Моя робота була поєднана з цілою немовби сценографією старих замислених жінок, просторово виготовлених ніби фотоскульптури, і об'єднана рядком із вірша Росінського «страх мій вмер та росте здивування чим життя є і чим помирання». Тлом були голі дерева і фрагмент єврейського цвинтаря. У цілому це мало бути моє висловлювання про останній період життя».

Світ уяви Зоф'ї Ридет

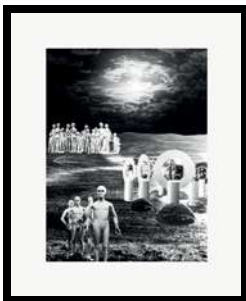
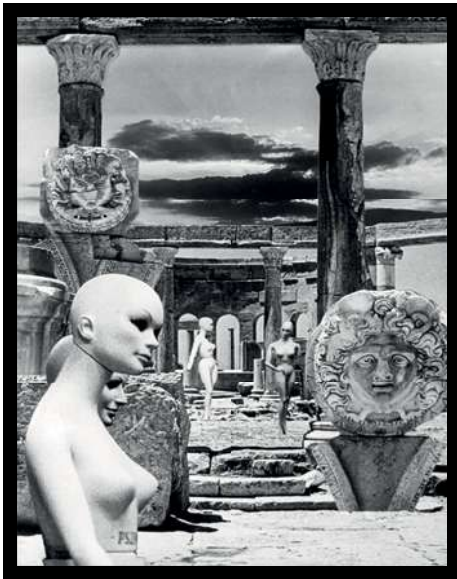
Фотографії: Зоф'я Ридет

Графічне оформлення: Кшиштоф Ленк

Державна видавнича агенція

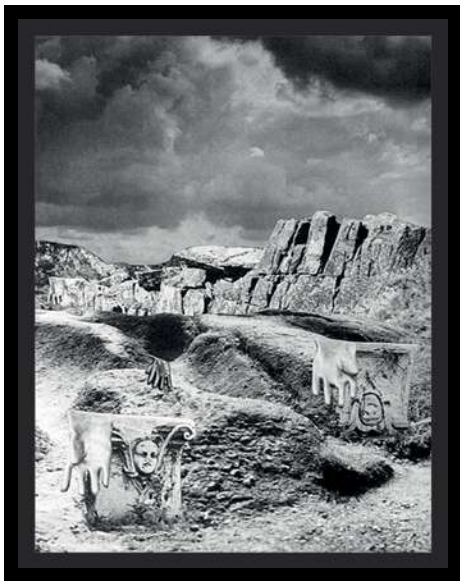
Варшава 1979

Зоф'я Ридет віддала макет книжки до редакції видавництва у 1975 році. Переговори щодо її видання тривали упродовж наступних років. Редактори цікавилися думками інших митців, пропонували зміни в структурі й виборі робіт. Проблемою була також нестача паперу. Врешті альбом був опублікований 1979 року під зміненою назвою «Світ уяви Зоф'ї Ридет», яка значно спрощувала первісну ідею. Якщо порівняти з підбіркою робіт в оригінальній діапорамі Ридет, він містить п'ятнадцять замість сімнадцяти серій фотомонтажів (у ньому немає серій «Знищення» та «Туга»), а одна серія має змінену назву («За стіною життя» замість «Самотності»). Модифіковано також черговість окремих серій. Ці зміни та складнощі з виданням альбому, вочевидь, були пов'язані з тогочасною політичною атмосферою десятиліття правління Ґерека, орієнтованого на модернізацію країни. У цьому контексті бачення, представлене в роботах Ридет, могло завдати видавцеві чималих клопотів.

Загроза

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Фантоми

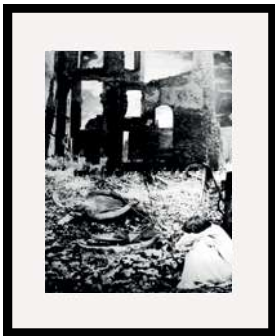
желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Туга

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Знищення

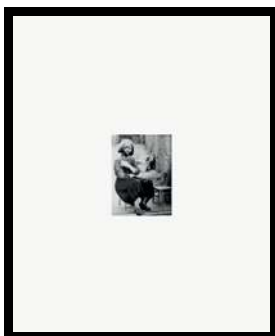
желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Без назви [Мотив сонця]

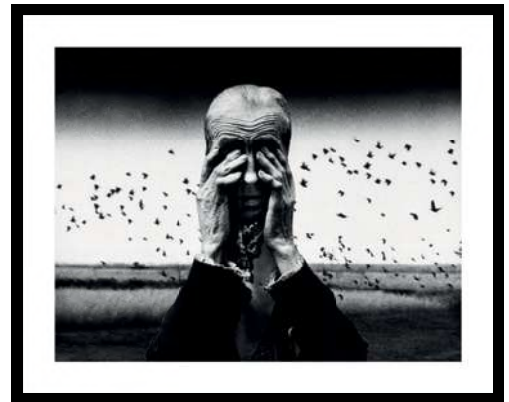
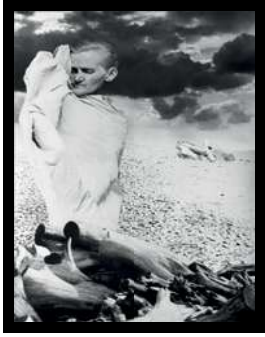
желатиново-срібні відбитки
імовірно, 1968–1978

Серія робіт із мотивом сонця постала, ймовірно, у 70-х роках ХХ сторіччя. На ній видно мотив сонця на темному небі, поєднаний із такими образами, як череп, що лежить у траві, діти, які граються на пляжі, або натовп людей на тлі офісного будинку. Апокаліптичну атмосферу підсилюють багатократні, нав'язливі повторення зображень сонця в різних ракурсах, яке домінує над усією композицією і подекуди зведене до самого графічного мотиву. Не експоновані раніше фотомонтажі Зоф'ї Ридет привертають увагу своєю модерною формою і композицією, а також відкривають черговий невідомий фрагмент творчості мисткині. Зідентифіковані джерельні фотографії, використані для створення фотомонтажів, постали в 1959–1967 роках на території Польщі (Битом, Сопот, Гливицька земля) та в Албанії.

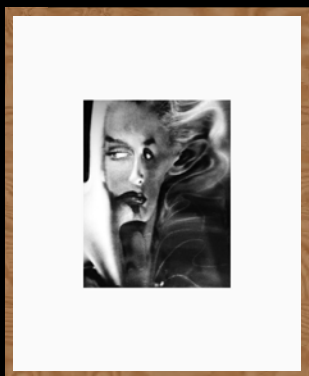
Очікування

желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Загибель

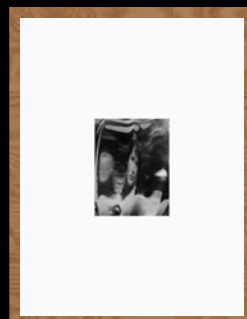
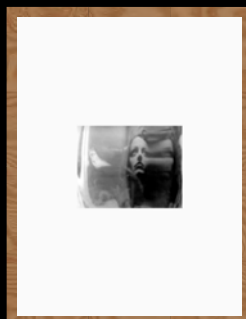
желатиново-срібні відбитки
з циклу «Світ почуттів та уяви»
1968–1975

Погляд в абстракцію

желатиново-срібний відбиток

бл. 1957

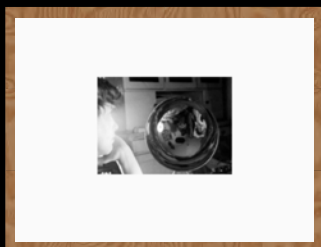
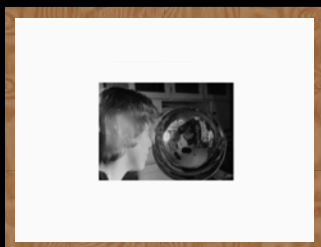

Без назви

желатиново-срібні відбитки

імовірно, 50-і роки ХХ сторіччя

Зоф'я Ридет дебютувала як фотографиня на початку 50-х років ХХ сторіччя і розвивала свою майстерність у середовищі Гливицького фотографічного товариства, основну частину якого становили фотографи родом зі Львова. У її перших фотографіях помітні впливи пікторіальної естетики, однак вона швидко зацікавилася іншим поглядом на вид мистецтва, яким захопилася, що демонструють представлені на виставці роботи, створені за допомогою кривого дзеркала, які нагадують твори Андре Кертеса з циклу 1930-х років «Спотворення». У пізніший період Ридет відійшла від такого роду експериментів, шукаючи власної мови у фотографії. Ці роботи цікавим чином переграються з циклом «Світ почуттів та уяви», який сам у собі є своєрідним дзеркалом, що дозволяє глядачам зустрітися з власними емоціями.

Без назви

желатиново-срібні відбитки
імовірно, 50-і роки ХХ сторіччя

Нескінченність далеких доріг. Підглянута й підслухана Зоф'я Ридет 1989 р. Б.

[вибрані фрагменти, бл. 10 хв.]

Автор сценарію і режисер: Анджей Ружицький

Рік виробництва: 1990

Тривалість: 27 хв.

Студія освітніх фільмів у Лодзі

Зоф'я Ридет **Світ почуттів та уяви**

7.12.2024–4.05.2025

Музей фотографії в Кракові

Куратор:

Кароль Гордзей

Предметна співпраця:

Бартош Фляк

Координаторка виставки:

Вероніка Птак

Продюсерки виставки:

Йоанна Горлях, Вероніка Птак

Пошук інформації:

Зоф'я Аугустинська-Мартиняк,

Марія Сокул-Аугустинська

Дизайн виставки, типографія:

Дам'ян Новак

Консерваторський контроль і догляд:

Ута Ганусек

Редагування і коректура:

Анна Сорувка-Лак

Переклад англійською мовою:

Анна Сорувка-Лах

Переклад українською мовою:

Андрій Савенець

Оцифрування і ретушування фотографій:

Матеуш Возняк

Звукова доріжка:

Софі Берч & Антонія Новацька у співпраці
з фестивалем Unsound

Мультимедіа та підготовка відеоматеріалів:

Томас Скатулля

Монтаж виставки та освітлення:

Даріуш Ліс, Томас Скатулля,
Марек Скочилияс, Міхал Тохович

Супровідна й освітня програма:

Йоанна Ґорлях, Марія Мастернак,
д-р Аґнешка Ольшевська, Анна Сідорська

Доступність:

Марія Мастернак, Аліція Шимська,
д-р Аґнешка Ольшевська

Комунікація і промоція:

Мартина Новіцька, Аліція Шимська,
Ольга Лучинська-Ґаврон

Співпраця в Польщі та за кордоном:
д-р Аґнешка Ольшевська

Співпраця при підготовці виставки:
Кшиштоф Дудек, Наталія Фидерек, Войцех Кухарчик,
Ванда Лях, Анета Пророк, Анета Педриц

Нагляд над проєктом:
Адрианна Гембаля-Петрас

Виставка співфінансована з коштів Міністра
культури і національної спадщини, що походять
із Фонду промоції культури, та з коштів
Міської ґміни Краків

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Kraków

Виставка організована у співпраці
з Фондацією ім. Зоф'ї Ридет
www.fundacjarydet.pl

